

Kapitel 6

Trendbrott i Svenska kyrkans medlems- utveckling – varför ökar antalet inträden?

Andreas Sandberg

Introduktion

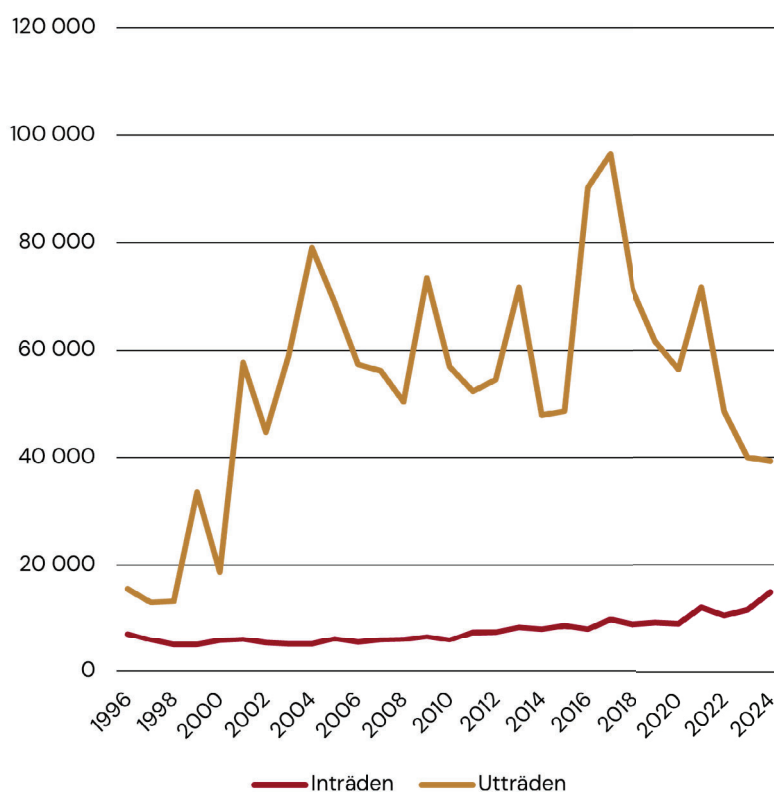
Svenska kyrkan är landets i särklass största medlemsorganisation med 5,4 miljoner tillhöriga, motsvarande ungefär hälften av Sveriges befolkning. Under de senaste 25 åren har dock Svenska kyrkans medlemskår genomgått stora förändringar, både i fråga om dess storlek, räknat i antal tillhöriga, och i relation till landets befolkning som helhet. Vid millennieskiftet hade Svenska kyrkan 7,4 miljoner medlemmar motsvarande 84 procent av Sveriges befolkning. På ett kvarts sekel har alltså kyrkan tappat omkring 2 miljoner medlemmar och en ställning som ett samfund som under en längre tid omslöt närmare nio av tio invånare i Sverige. I statistisk mening ligger i huvudsak två faktorer bakom denna utveckling. Det kan beskrivas som årliga underskott, dels i medlemskårens generationsväxling, dels i balansen mellan aktiva in- och utträden. Generationsväxlingen beskriver relationen mellan tillskottet av medlemmar genom det antal barn som döps och förlusten av medlemmar som avlider. De barn, unga och vuxna som döps från och med 13 års ålder räknas i kyrkostatistiken som aktiva inträden. Tillsammans med inträden av redan döpta eller övriga inträden i avvaktan på dop har det totala antalet aktiva inträden varierat mellan 5000 och 8000 per år under större delen av decennierna efter år 2000. Utträdena har allt sedan denna tidpunkt varit

fler än inträdena, men varierat ganska mycket i antal mellan åren. Utträdesmönstret har dock över tid varit relativt regelbundet, med toppar vart fjärde år i samband med kyrkovalen och dalar under åren däremellan (se Figur 1). Ett undantag utgör 2016 då Svenska kyrkan fick negativ uppmärksamhet i media vilket resulterade i en kraftig ökning av antalet medlemmar som lämnade kyrkan. Under senare år kan vi skönja en nedåtgående trend, åtminstone räknat i absoluta tal, med allt färre årliga utträden. Vad gäller de aktiva inträdena syns en utveckling under de senaste åren som skulle kunna liknas vid ett trendbrott. Av figur 1 framgår att de aktiva inträdena började öka under tidigt 2010-tal från knappt 6000 per år 2010 till över 8000 år 2013. Därefter fortsatte utvecklingen med något svagare ökning till omkring 9000 pandemiåret 2020. Under det senaste året 2024 har antalet inträden nått ett nytt rekord med cirka 15 000 aktiva inträden. Mycket tyder på att även 2025 kommer att bli ett rekordår, redan vid halvårsskiftet år 2025 hade över 9000 nya medlemmar trätt in i Svenska kyrkan. Med en utveckling under resten av året motsvarande den under de senaste två kyrkovalsåren, då en majoritet av inträdena genomfördes under det senare halvåret, kan vi förvänta oss omkring 20 000 aktiva inträden totalt för hela året 2025. Det skulle innebära att inträdessiffran fördubblats under loppet av knappt tio år. Det eventuella trendbrott vi nu kan skönja i inträdessiffrorna syns också i relation till utvecklingen av antalet utträden. Under tre månader runt det senaste årsskiftet, december 2024 till och med februari 2025, var antalet inträden fler än utträdena. Det har aldrig hänt tidigare under den mätperiod vi kan överblicka från 2004 fram till idag. Det så kallade utträdesnettot, det vill säga differensen mellan antal in- och utträden, har heller aldrig tidigare varit så lågt för årets fem första månader. Mellan januari och maj år 2025 var antalet utträden endast 2700 fler än antalet inträden. Det kan jämföras med ett utträdesnetto på närmare 15 000 i genomsnitt under samma månader för åren 2004 – 2024.

Frågan är vad som ligger bakom denna utveckling och det eventuella trendbrott vi ser början av vad gäller de ökade inträdestalen. Vilka är de nya grupper som aktivt väljer att ansluta sig som medlemmar i Svenska kyrkan? Med stöd av tillgänglig

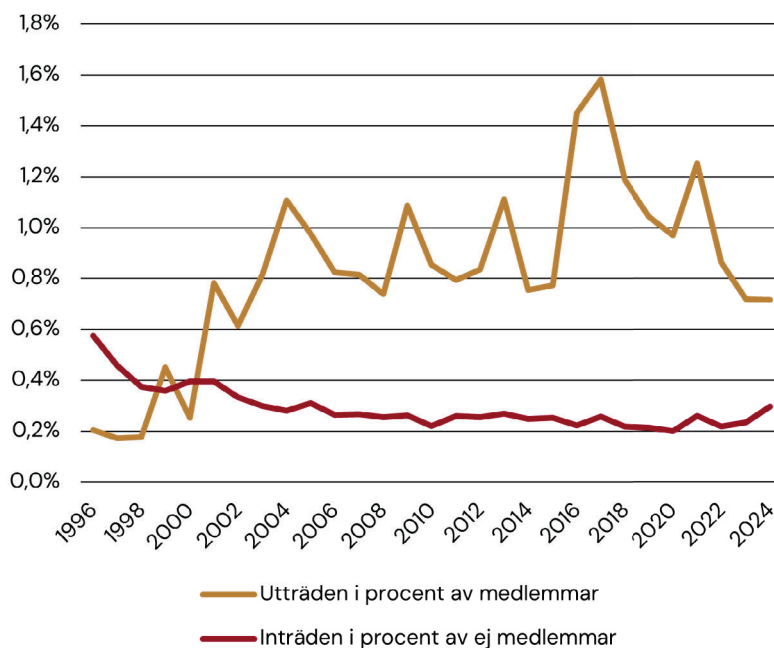
statistik som beskriver de nya medlemmarna, i första hand i fråga om ålder och kön, är syftet med denna artikel att undersöka orsakerna bakom de förändrade inträdesmönstren. Undersökningen bygger enbart på befintliga registerdata och ger därmed en begränsad bild av orsakerna bakom utvecklingen. En mer heltäckande bild som även omfattar människors egna bevekelsegrunder bakom beslutet att ansluta sig som tillhörig Svenska kyrkan skulle kräva en annan typ av datamaterial som bygger på exempelvis enkätundersökningar eller personliga intervjuer.

Figur 1 Antal aktiva in- och utträden i Svenska kyrkan per år 1996 – 2024

Figur 1 visar på en utveckling där avståndet mellan in- och utträdeskurvorna minskar. Skillnaden, eller det man kan kalla utträdesnettot, har i det närmaste halverats på några få år, från drygt 47 000 år 2000 till 24 000 år 2024. En delförklaring bakom utvecklingen handlar om något som kan beskrivas som krassa statistiska realiteter. I takt med att medlemskåren minskat i antal under de senaste 25 åren har av uppenbara skäl antalet svenskar som inte tillhör Svenska kyrkan ökat, något som kommit att påverka både in- och utflödet av medlemmar. Vid periodens början, år 2000, fanns 1,5 miljoner invånare i Sverige som inte tillhörde Svenska kyrkan, år 2024 hade motsvarande siffra ökat till drygt 5 miljoner. Det innebär samtidigt att antalet potentiellt nya medlemmar i Svenska kyrkan fler-dubblats under samma tid. På motsvarande sätt har antalet potentiella utträdare minskat i takt med den krympande medlemskåren. Figur 2 speglar något av denna förändring där in- och utträdena är beräknade i procent av icke-medlemmar respektive medlemmar. Med dessa procenttal blir det tydligt att inträdessiffrorna i relativ mening har börjat öka först under de allra senaste åren. Den ökning i absoluta tal som vi kan se från tidigt 2010-tal motsvarar snarare en svag nedgång i Figur 2 där de sätts i relation till antalet icke-medlemmar. Vad gäller utträdestalen är mönstren i de årliga förändringarna ungefär de samma i figur 2, men senare års rekordlåga utträdestal motsvarar ungefär samma nivåer som vi hade 2008 och 2014 om de beskrivs som utträden i procent av medlemmar. Effekterna av kyrkovalen vart fjärde år är även här tydliga, i första hand i fråga om ökade utträden men även något högre inträdestal jämfört med åren före och efter.

Figur 2. In- och utträden i procent av icke-medlemmar respektive medlemmar i Svenska kyrkan per år 1996 – 2024

Inträden – ny-gamla medlemmar?

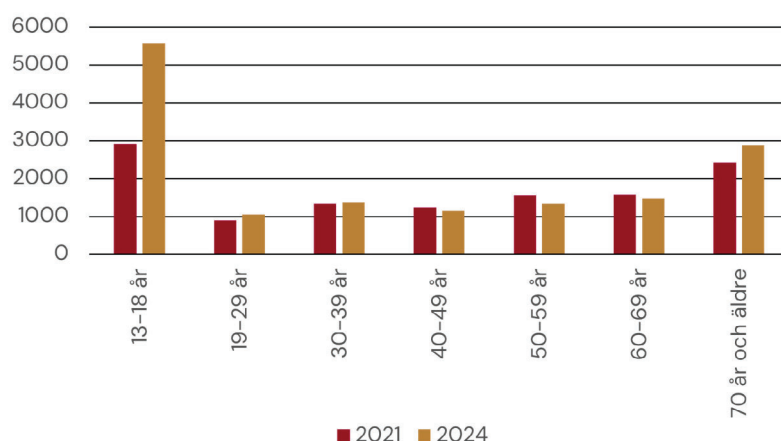
Från millennieskiftet och fram till 2024 har närmare 1,5 miljoner medlemmar valt att lämna Svenska kyrkan. Vi har inga exakta siffror på hur många av inträdarna de senaste åren som har tillhört Svenska kyrkan tidigare i livet, men det finns anledning att tro att en del av uppgången de senaste åren kan förklaras av att människor har omprövat sin relation till Svenska kyrkan och valt att gå med igen.¹ Den här typen av rörlighet bland medlemmarna har sedan tidigare varit vanligare i Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland med årliga inträdestal som varit betydligt större än bland Svenska kyrkans medlemmar.² Åldersfördelningen bland dem som valt att ansluta sig till

1 Bromander & Jonsson 2017, s. 36

2 Ketola & Sohlberg 2017

Svenska kyrkan antyder också att det delvis rör sig om tidigare medlemmar. Figur 3 visar att två åldersgrupper sticker ut i fråga om antal inträden – barn och unga 13-18 år och personer i pensionsåldern, 70 år och äldre. Dessa två grupper, de yngsta och de äldsta, står för ungefär hälften av alla inträden i Svenska kyrkan. Gruppen 70 år och äldre är födda under en tid då i stort sett alla som föddes i Sverige blev medlemmar eftersom det räckte med att en av föräldrarna var medlem. Förutsatt att den person över 70 år som ansökte om medlemskap i Svenska kyrkan under 2024 också är född i Sverige är alltså sannolikheten mycket stor för att han eller hon varit medlem tidigare i livet.

Figur 3. Antal inträden efter åldersgrupp per år 2021 och 2024

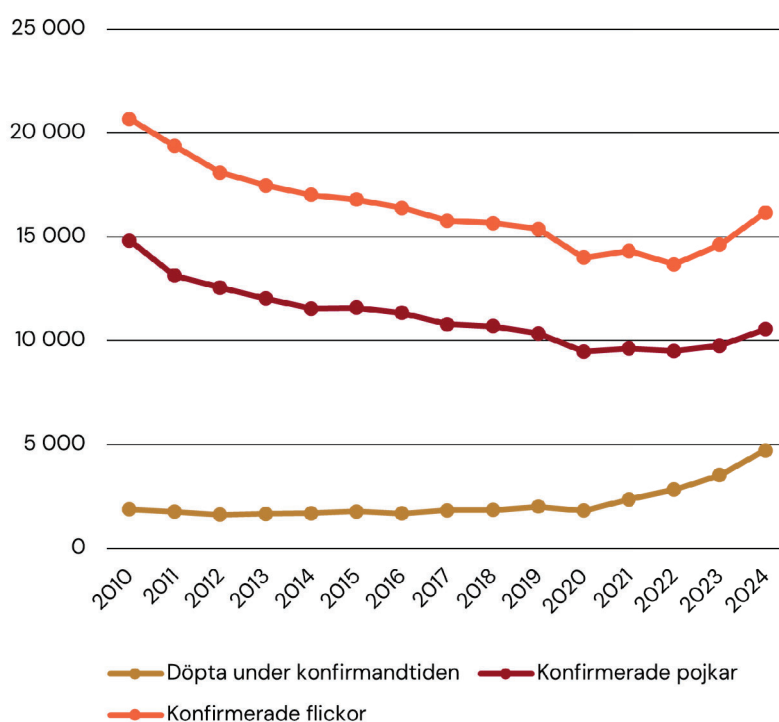

Inträden i samband med konfirmation

Bakom den kraftiga ökning av antal inträden som kännetecknar de senaste åren står i stort sett den äldsta och den yngsta åldersgruppen. I åldersgrupperna däremellan är förändringen antingen negativ eller svagt positiv. Framför allt är det inom gruppen 13-18 år som antalet nya medlemmar vuxit mellan åren 2021 och 2024, från knappt 3000 till omkring 5500 inträ-

den. Merparten av dessa inträden härrör från de ungdomar som låter döpa sig i samband med konfirmation. Som redan nämnts räknas medlemskap genom dop som aktiva inträden om dopet genomförs från och med 13 års ålder. Figur 4 visar en utveckling där antalet döpta under konfirmandtiden ökat kraftigt under senare år. År 2024 döptes 4700 ungdomar inför sin konfirmation, vilket innebär att antalet dop av detta slag mer än fördubblats sedan år 2020. Figur 4 visar även utvecklingen av antalet konfirmerationer under samma tidsperiod.

Figur 4. Antal döpta under konfirmandtid samt konfirmerade pojkar och flickor per år 2010 – 2024

Den negativa trend som konfirmandtalen präglats av under hela 2010-talet bröts 2021 för att därefter vända uppåt under framför allt 2023 och 2024, och i synnerhet bland flickor. Samvariationen under senare år mellan de olika kurvorna antyder att uppgången av antal konfirmationsdop och därmed inträden delvis har att göra med trendbrottet i konfirmandverksamheten. I båda fall, dop/inträden och konfirmationer, är det antalet flickor som ökat mest. De stigande konfirmandtalen kan dock inte ensamt förklara de ökade doptalen bland 13–18-åringarna. Dels genomförs inte alla dop inom denna åldersgrupp i samband med konfirmation, dels visar den snabba utvecklingen av antalet dop inom gruppen i relation till konfirmandtalen att det är en typ av dopsed som blivit allt vanligare under senare år, det vill säga en större andel döps i samband med sin konfirmation. År 2021 döptes knappt tio procent av ungdomarna i samband med sin konfirmation. Fyra år senare, 2024, hade denna andel vuxit till 17 procent. En möjlig förklaring till att det blivit vanligare är helt enkelt att antalet odöpta 14–15 åringar som ändå har en anknytning till Svenska kyrkan genom sina föräldrars medlemskap blivit allt fler under de senaste decennierna. Detta är i sin tur ett resultat av sjunkande doptal under samma period. År 1996, det år som dopet blev medlemsgrundande, döptes 75 procent av alla nyfödda barn. När dessa barn nådde konfirmationsåldern 15 år senare var alltså en majoritet av ungdomarna medlemmar i Svenska kyrkan. År 2009 då de flesta av 2024 års konfirmander föddes hade andelen döpta sjunkit till 53 procent, motsvarande 59 000 dop. Av de som föddes med minst en tillhörig förälder under detta år var det omkring 23 000 barn som inte döptes, ett antal som också ökat på ett tydligt sätt under de fyra föregående åren. Man skulle kunna beskriva detta som en växande rekryteringsbas av barn och unga som inte är medlemmar men ändå har en anknytning till Svenska kyrkan genom sina föräldrars medlemskap. Denna rekryteringsbas har fortsatt att växa även efter 2009 då de odöpta barn som föddes med minst en tillhörig förälder har ökat ytterligare under hela 2010-talet. Möjligen kommer det att bidra till att dopen bland blivande konfirmander och därmed aktiva inträden i åldersgruppen fortsätter att växa. Till detta kommer att en allt större andel av de som döps i samband med konfirmation utgörs av ungdomar där ingen av föräldrarna är

medlem i Svenska kyrkan. Rekryteringsbasen är med andra ord inte begränsad till de 15-åringar som har en anknytning till Svenska kyrkan genom föräldrarnas tillhörighet. En studie från 2019 visar visserligen att en majoritet av de som döps under konfirmandtiden har en eller två föräldrar som är medlemmar, men att den andel som saknar denna anknytning stadigt växer. Mellan 2005 och 2015 ökade den från 18 till 26 procent.³ Räkna vi in samtliga odöpta 15-åringar i den tidigare nämnda rekryteringsbasen för konfirmanddop och nya medlemmar i Svenska kyrkan ser vi en ännu tydligare ökning. Mellan 2010 och 2011 ökade antalet 15-åringar som inte var medlemmar i Svenska kyrkan från drygt 22 000 till 31 000 vilket hade att göra med att 2011 års 15-åringar var den första årskullen som inte blev medlemmar enbart i kraft av föräldrarnas medlemskap. Sedan dess har denna åldersgrupp icke-medlemmar mer än fördubblats och utgjorde 2024 närmare hälften av alla 15-åringar. Rekryteringsbasen har dock inte enbart vidgats i kvantitativ mening. I en rapport om Svenska kyrkans konfirmandarbete från 2023 framgår att de som döps i samband med konfirmation i större utsträckning än övriga konfirmander utgörs av ungdomar från hushåll med lägre inkomster och där fler lever med en ensamstående förälder.⁴ Det ökade antalet konfirmanddop har därmed bidragit till en mer differentierad grupp konfirmander i socioekonomisk mening.

Regionala skillnader

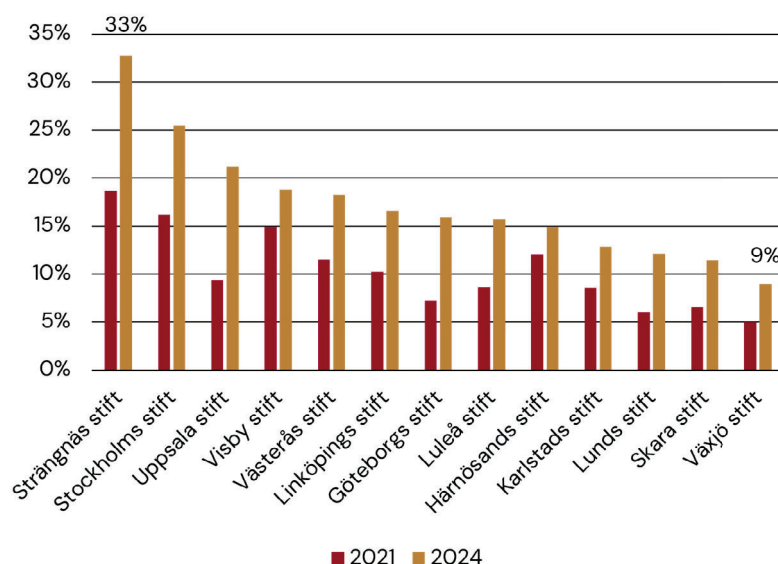
Den snabba ökningen av antalet konfirmanddop under senare år är inte jämnt fördelad över landet. Det innebär också att det bidrag till de ökade inträdena av ungdomar i åldrarna 13–18 som konfirmanddopen står för varierar regionalt. Av figur 5 framgår att konfirmanddopen som andel av alla konfirmationer ökat i samtliga stift, men att det är betydligt vanligare med konfirmanddop i stiftet i Mälardalen jämfört med stiftet längre söderut i Sverige. Intressant i detta sammanhang är att andelen konfirmanddop har ökat mest och ligger på de allra

3 Ganebo Skantz 2019

4 Fransson & Ganebo Skantz, 2023

högsta nivåerna i stift där konfirmationsseden varit relativt svag under en längre tid. Samtidigt är det i dessa stift som konfirmandtalen ökat mest procentuellt sett under de senaste årens mer generella återhämtning efter flera år av sjunkande konfirmandfrekvens. Uppsala och Strängnäs stift är två tydliga exempel på detta där andelen konfirmanddop utgjorde 33 respektive 21 procent av alla konfirmationer år 2024. Det kan jämföras med Lund, Skara och Växjö stift som samtliga hör till de stift som sedan tidigare haft landets högsta konfirmandtal, men där senare års utveckling relativt sett varit svagare och där andelen konfirmanddop är de lägsta i landet.

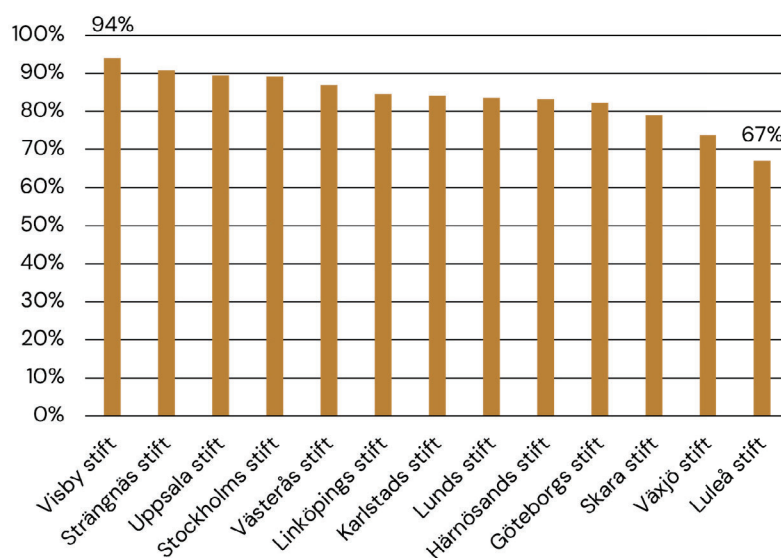
Figur 5. Döpta under konfirmandtid i procent av antal konfirmationer per stift 2021 och 2024

Skillnaderna i fråga om konfirmanddopens genomslag framgår även av figur 6 som visar hur stor andel dopen i samband med konfirmation utgör av de aktiva inträderna per stift. Vid sidan av Visby stift är det återigen stiften i Mälardalen - Strängnäs, Uppsala, Stockholm och Västerås stift - där inträderna i samband med konfirmanddop utgör den största andelen av samtliga inträden i åldersgruppen 13-18 år. Inträderna bland ungdomar i denna ålder förklaras i huvudsak av konfirmanddopen i samtliga

stift, men i Växjö och Luleå stift utgörs en betydande andel, omkring 30 procent, av inträden som inte sker i samband med konfirmation.

Figur 6. Döpta under konfirmationstid i procent av aktiva inträden 13–18-åringar per stift 2024.

Framtida utveckling

Sammanfattningsvis är det mycket som tyder på att trenden med relativt låga inträdestal jämfört med utträdena som präglad en stor del av perioden efter millennieskiftet är bruten. Antalet utträden har minskat de senaste åren samtidigt som vi sett en tydlig uppgång av antalet inträden. De ökade inträdestalen drivs i stor utsträckning av att allt fler ungdomar döps i samband med deras konfirmation. Denna utveckling har inte bara medfört att antalet nya medlemmar ökar bland de unga, tidigare undersökningar av konfirmationsverksamheten visar också att de allt vanligare konfirmanddopen bidrar till att Svenska kyrkan därmed rekryterar ungdomar med en bakgrund som delvis skiljer sig från den genomsnittliga konfirmanden som döptes som barn. Bland de som döptes som barn kommer exempelvis en större andel från religiöst intresserade hem där

det finns en familjetradition att konfirmera sig. Bland de som döps i samband med konfirmationen är detta ovanligare. Inom denna grupp anger man oftare kompisars deltagande som en anledning bakom beslutet att konfirmera sig.⁵ Mot bakgrund av de krympande doptalen under 2010-talet kommer också antalet 15-åringar som inte är medlemmar i Svenska kyrkan att öka de närmaste tio åren. Med en ökad rekrytering till konfirmandverksamheten ur denna grupp och därmed fler konfirmanddop kan vi se fram emot fortsatt ökade inträden bland de unga. En förutsättning för denna utveckling är dock att den stigande trend i konfirmandverksamheten som präglat de senaste åren håller i sig. Med fler konfirmander ökar också sannolikheten för att de kompisnätverk vidgas från vilka många av de som inte döpts som barn rekryteras.

De ökade inträdena drivs dock inte enbart av ungdomar i åldern 13–18 år. Som tidigare visats utgör även gruppen 70 år och äldre en växande andel av de som väljer att träda in som medlem i Svenska kyrkan. Under kommande år och under 2030-talet når den stora grupp som är född under 1960-talet denna ålder (se Kapitel 5). Förutsatt att de som inte är medlemmar bland dessa väljer att träda in i samma utsträckning som dagens 70-plusgeneration så kommer inträdena att fortsätta att öka även bland de äldre.

5 Fransson, S. 2023.

Referenser

Bromander, J. & Jonsson, P. 2017. *Medlemmar i rörelse. En studie av förändringar i Svenska kyrkans medlemskår*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Fransson, S. 2023. Tradition, eget val eller vänner? Unas förändrade motiv och förväntningar. I Fransson, S. (Red) *Konfirmation i förändringens tid. En rapport om konfirmander och ledare 2007–2022*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Fransson, S. & Ganebo Skantz, J. 2023. Trender i Svenska kyrkans konfirmandverksamhet. I Fransson, S. (Red) *Konfirmation i förändringens tid. En rapport om konfirmander och ledare 2007–2022*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Ganebo Skantz, J. 2019. Vuxen- och konfirmanddop – kyrkliga handlingar mot strömmen. I Sandberg, A. (Red) *Nyckeln till Svenska kyrkan 2019*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Ketola, K. & Sohlberg, J. 2017. De religiösa samfunden i Finland s. 15–47. I Ketola, K. et al. (red) *Luthersk delaktighet. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2012–2015: En undersökning om kyrkan och finländarna*. Helsingfors: Kyrkans forskningscentrals publikationer nr 126

Sandberg, A., Sjölin, I. och Ganebo Skantz, J. 2019. *Dop i förändringar: En studie av föräldrars aktiva val och församlingars strategiska doparbete*. Uppsala: Svenska kyrkan.